

Afname Huiszwaluw in 2012

In het broedseizoen van 2012 viel het op dat er minder Huiszwaluwen waren dan een jaar eerder. Nu ruim 95% van alle bekende kolonies is geteld en ingevoerd kunnen we de balans opmaken.

Overwegend malaise

De 1383 kolonies die zowel in 2011 en 2012 geteld werden lieten vooral afnames zien. Liefst 734 kolonies (53%) waren achteruitgegaan, 115 bleven gelijk in aantal en 474 telden meer nesten dan in 2011 (de rest was in beide jaren niet bezet). Landelijk gezien viel de populatie terug met ongeveer 9,5%. Het gemiddeld aantal nesten per kolonie bedroeg 26,9 tegen 30,8 in 2011.

Sterkste regionale afnames

De procentueel grootste afname vond plaats op de Veluwe waar in 72 kolonies ruim 24% minder nesten geteld werden. De afname bij het gemaal te Wapenveld van 191 nesten naar 37 had daarbij zeker effect. In Flevoland viel de populatie met hetzelfde percentage terug, maar de steekproef is hier een stuk kleiner (23 kolonies). Van invloed op dit percentage was de teloorgang in de gebiedskolonie Rivierduin, waar in 2011 436 nesten werden geteld. In 2012 viel dit terug naar 356 paren.

Ook het zuidelijk deel van Noord-Holland deed het slecht met ruim 21% minder nesten (62 kolonies), net als Utrecht (afname 18,5% in 47 kolonies).

'Gunstige' uitzonderingen

In 2012 moeten we eigenlijk al spreken over een gunstige situatie wanneer de populatie binnen een bepaalde regio stabiel is geble-

ven, want echte positieve uitschieters zijn er niet. In het noorden van Noord-Holland, in het Grote Rivieren-district, het oostelijk deel van Noord-Brabant en in Limburg werden in totaal 678 kolonies geteld. Opgeteld kwam de teller op 44 nesten meer uit dan in 2011. Van een significante stijging is hier in geen geval sprake.

Oorzaken buiten Nederland?

Landelijk komt geen duidelijk beeld naar voren. Er zijn bijvoorbeeld geen fysisch-geografische regio's (zeeklei, laagveen, hoge zandgronden enzovoort) waar de soort het consequent beter of slechter deed dan gemiddeld.

Daarmee wordt een oorzaak die buiten Nederland ligt aannemelijker. De Sahel was in de voorafgaande winter relatief droog, wat zijn weerslag had op Oeverzwaluwen (forse afname). Maar de Huiszwaluw overwintert zuidelijker, zodat er hooguit een indirecte relatie zal bestaan. In dat verband zijn we extra benieuwd naar de resultaten in 2013, aangezien de winter van 2012/13 veel meer neerslag in de Sahel bracht dan zijn voorganger.

>sovon.nl/kolonievogels

● **Joost van Bruggen**

Huiszwaluwnest.
Foto: Joost van Bruggen

Huiszwaluw.
Foto: Ran Schols

Wederom dramatisch jaar voor de Blauwe Reiger

Blauwe Reigers houden wel van een gokje. Een deel van onze populatie blijft in de winter in Nederland, het andere deel vertrekt naar zuidelijker oorden. Na de laatste strenge winter van midden jaren negentig was de keuze van een Blauwe Reiger om te blijven een verstandige. De winters stelden immers weinig voor. Sloten, meren en andere open wateren bevroren niet of voor korte duur en derhalve was er genoeg voedsel te vinden. De kans op overleving was daarom groot en deze reigers konden snel inspelen op een vroeg startend voorjaar. Een prettig voordeel ten opzichte van trekkende Blauwe Reigers.

Dit veranderde echter na 2008. Na twaalf jaar voorspoed vielen er ineens rake klappen in de Blauwe Reiger-kolonies. De winter van 2008/09 leidde tot een verlies van ongeveer 9%, die van 2009/10 tot een nieuwe daling met 10%. Een kans om te herstellen kregen de vogels niet want voor de derde maal op rij bleek ook de winter van 2010/11 relatief koud voor huidige begrippen. Dat het procentuele verlies meeviel (-4,4%) zou kunnen liggen aan een toegenomen aandeel trekkers binnen de broedpopulatie. Helaas voor de Blauwe Reiger waren ook de winters van 2011/12 en 2012/13 ongunstig. De winter van 2011/12 was gemiddeld genomen zacht, maar een felle vorstperiode van eind januari t/m half februari hield ongetwijfeld stevig huis

Op stap met de jongste atlasteller van Nederland

Overwinteren kan voor Blauwe Reigers slecht uitpakken, Dordrecht, 7 januari 2010.
Foto: Hans Gebuis

onder vogels die afhankelijk zijn van open water. De winter van 2012/13 kende een flinke vorstperiode in zowel januari als februari en kende een lange uitloop, tot eind maart. Maar 2013 zou uiteindelijk de koudste in 40 jaar worden. Ook in april en mei bleven de temperaturen ruim beneden de langjarige gemiddelden.

De aantallen namen dan ook opnieuw af, ditmaal met 15%. Op basis van ruim 200 kolonies die in de afgelopen vijf jaren geteld werden blijkt de landelijke populatie met ruim 30% afgenomen te zijn.

Er bestaat een kleine kans dat een deel van de kolonies in 2013 uit gewoonte in maart geteld is. Te vroeg. Reigers moesten in eerste instantie opvetten alvorens te kunnen beginnen met het broedseizoen. Daardoor zijn sommige paren veel later naar de kolonie getrokken en ander deel van de broedpopulatie is waarschijnlijk helemaal niet gestart met broeden. Voor een langlevende soort als de Blauwe Reiger is het niet ongewoon om bij ongeschikte omstandigheden een jaar over te slaan.

In 2002 bereikte onze hengelaar de, voor zover bekend, hoogste stand ooit met 13.800 paren. Een populatieschatting voor 2013 kan nog niet gegeven worden, maar die van 2012 zal ergens rond de 9.000 paren uitkomen.

Voor de Blauwe Reiger zou een serie kwakkelwinters niet slecht uitkomen.

> sovon.nl/kolonievogels

● Joost van Bruggen

Wonen en op school zitten in hetzelfde atlasblok. Voor Bastiaan van de Wetering (14) uit Alblasserdam komt dat wel heel mooi uit. 'Ik weet alle soorten in mijn dorp te zitten, dus dat helpt een stuk.' Vanmorgen telt de jongste atlasteller van ons land een van zijn kilometerhokken. 'We moeten niet vergeten om de Zwarte Roodstaart op het industrieterrein even mee te pikken.'

Aan de slag

Om acht uur 's ochtends komt hij aanfietsen bij Nieuw-Lekkerland. Met de verrekijker en formulieren in de aanslag loopt Bastiaan vervolgens naar het stukje loofbos naast het dorp. Meteen vinkt hij de zingende Winterkoning aan op zijn formulier. Even verderop zwemt een mannetje Mandarijneend. 'Die had ik ook al tijdens mijn wintertelling. Hij zal wel gevoerd worden, moet je kijken hoe tam hij is.'

Roek en Ringmus

Enthousiast vertellend vervolgt Bastiaan zijn vaste route door het kilometerhok. Waarom hij meedoet met het atlasproject? 'Ik werd gevraagd door Adri Clements, de ADC. Ik heb er even over nagedacht en de meest gestelde vragen op de site bekeken. Het kost me niet teveel tijd, al moet ik wel oppassen met mijn bijbaantje.' Ondertussen kijkt hij omhoog om de roekennesten te tellen. 'Er zitten er 16. Kijk, die lijkt nog in aanbouw. Hé, wat is dat hoge piepje?' Met gespitste oren loopt de jonge atlas-teller verder. Ringmus, Zwartkop en Tjiftjaf zijn aangevinkt, maar het Waterhoentje ontbreekt nog. Even verderop vliegt er zowaar een Wielewaal over. 'Het leek wel een Zanglijster, zo laag als die overvloed!'

Zakgids

Bastiaan begon in het najaar van 2009 met vogels kijken. 'Ik vond de natuurfoto's in de krant altijd erg interessant en ging een keer naar een vogelquiz van de Alblasserwaardse Natuur- en Vogelwacht. Toen won ik een zakgids en ben alle soorten gaan oefenen. Een meneer uit Kinderdijk wees me op een plek waar altijd veel vogelaars stonden. Toen ik daar ging kijken, kwam ik op de telpost terecht. Een van de tellers vroeg meteen of ik erbij kwam staan.' Sindsdien is hij een fanatieke trek- en

broedvogelteller geworden. In het voorjaar van 2012 begon hij mee te helpen met BMP-tellingen en 's winters telt hij watervogels in de buurt.

Wensenlijstje

Over de vraag welke soort hij het liefst in atlasblok 38-42 ziet verschijnen, moet hij even nadenken. 'Het moet dan natuurlijk wel een soort zijn die kán. Vorig jaar heb ik hier een paartje Zomertalingen gezien met jongen, dat was echt heel gaaf. En ik was heel blij toen ik deze winter een Steenuil in een van de kilometerhokken tegenkwam. Samen met mijn vogelmaatje kwam ik hem tegen bij een schuurtje. Het leukst zou ik het vinden als de Grote Karekiet, die vorig jaar langs het Achterwaterschap zat, weer terugkomt. Dat vind ik zo'n mooie soort!' Inmiddels is ook de 2x5 minutentelling gedaan. Een Krakeend, twee Slobeenden en wat Grutto's staan netjes binnen de cirkel. Ook het Waterhoentje is uiteindelijk gevonden. Na de telling gaat Bastiaan nog even trek tellen op telpost Kinderdijk. Hij besluit: 'Ik vind het leuk om met z'n allen aan zo'n groot project mee te doen. Als je toch al in de natuur bent, kost het niet veel moeite om te gaan tellen. Dan komt er tenminste wat in de grote database terecht.'

> vogelatlas.nl

● Albert de Jong

Bastiaan in actie.
Foto: Albert de Jong